

Άρης Σφακιανάκης, Δεν ήξερες... δε ρώταγες

Κρητικά Επίκαιρα, Δεκέμβρης 1999

Με το νέο του μυθιστόρημα «Δεν ήξερες... δεν ρώταγες» (Κέδρος 1998) ο Άρης Σφακιανάκης κάνει τη δεύτερη απόπειρά του στο μυθιστόρημα, πολύ πιο επιτυχημένη από την πρώτη του με τον «Τρόμο του κενού», όπου, αδυνατώντας να περάσει το φράγμα του διηγήματος (με το οποίο εμφανίστηκε στα γράμματα με δυο συλλογές, και επανήλθε αργότερα με μια τρίτη χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία) παρουσιάζει ξεχωριστές ιστορίες με χαλαρή σύνδεση. Το ότι η δεύτερη αυτή απόπειρα είναι επιτυχημένη φαίνεται από το ότι το έργο βρίσκεται ήδη στην 16η έκδοση.

Το φλερτ με το γκροτέσκο εξακολουθεί και σ' αυτό το έργο να τον χαρακτηρίζει, διακειμενικά δανεισμένο εδώ από τον Φάουστ. Επίσης η σχέση με το άλλο φύλο αντιμετωπίζεται με τον ίδιο φαλλοκρατικό δονζουανισμό που διακρίναμε και στα προηγούμενα έργα του. Ο αφηγητής βρίσκεται σε συνεχή άγρα θηλυκού, σε μια αέναη προσπάθεια επανεπιβεβαίωσης του ανδρικού του εγώ. Την εύκολη γυναίκα θα την βαρεθεί γρήγορα, θα την ταπεινώνει, θα της φέρεται σαν να είναι σκουπίδι και θα τη χρησιμοποιήσει τελικά ως όργανο. Θα την βάλει να κάψει την εκκλησία των μαρτύρων στην οποία ανήκει, καθ' υπόδειξη του σατανά. Την δύσκολη θα την παντρευτεί, για να σκαρφιστεί στη συνέχεια, υποσυνείδητα, ένα σατανικό σχέδιο για να την ξεφορτωθεί. Και για να μην αγανακτήσουν οι αναγνώστριες φεμινίστριες, θα πληρώσει ένα τίμημα, ως εξισορρόπηση, και επίσης για να μην παραβιαστεί η ποιητική δικαιοσύνη που χαρακτηρίζει κάθε μυθοπλασία, σε ένα ωραιότατο εφέ τέλους, μέσω εφέ της παράφρασης:

...Τουλάχιστον θα κοιμηθώ, σκέφτηκα.

Λογάριαζα χωρίς τους εφιάλτες.

Το χιούμορ, εξίσου φαλλοκρατικό, είναι το κύριο χαρακτηριστικό του έργου. Κυρίαρχο στο πρώτο μισό, υποχωρεί αισθητά στη συνέχεια, αδυνατίζοντας και το έργο, μια και αποτελεί την κύρια αρετή του.

Για να μην επαναλαμβάνουμε τον εαυτό μας (αναφερθήκαμε διεξοδικά σ' αυτά τα χαρακτηριστικά σε προηγούμενα βιβλιοκριτικά μας σημειώματα (Κρητικά Επίκαιρα, Μάης 1991, Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1991, Ιούλιος 1994 και Οκτώβρης 1994), θα κλείσουμε το σημειώμα μας επισημαίνοντας τα νέα υφολογικά στοιχεία στο καινούριο αυτό έργο του Σφακιανάκη.

Διακρίναμε σε ορισμένα μέρη μια υφολογική επιτήδευση, με αντιστροφή στις θέσεις ουσιαστικού επιθέτου α λα γαλλικά και με τους προσδιορισμούς να προηγούνται του

ρήματος. Ακόμη ο συγγραφέας χρησιμοποιεί την ημερολογιακή αφηγηματική τεχνική, εμπλουτίζοντας έτσι την πρωτοπρόσωπη αφήγηση με ένα νέο αφηγητή. Όμως, η υφολογική πρωτοτυπία σ' αυτό το έργο είναι μικρά κείμενα, παρέμβλητα ως ιντερμέτζα, με εφέ αποστροφής, όπου ο αφηγητής, που συχνά υπάρχει ασάφεια αν είναι ο πρωτοπρόσωπος μέλλων πατέρας ή κάποιος τρίτος, απευθύνεται τρυφερά στο μωρό που κρατάει η γυναίκα στην κοιλιά της, ανασύρει διάφορες ιστορίες χαραγμένες ως προϊστορία του αγέννητου ακόμα βρέφους σε ένα συλλογικό πολιτιστικό υποσυνείδητο, και αναφέρεται σε πιθανές του εμπειρίες, που έχουν να κάνουν με τη ζωή και τις έξεις της μητέρας. Στο Z ανιχνεύει στη ενδομήτρια ζωή προβλεπόμενες μελλοντικές κλειστοφοβικές κρίσεις:

«Εννοείται ότι δεν θα μπορούσες να δουλέψεις σαν θηριοδαμαστής σε τσίρκο, λαγουμιτζής σε ανθρακωρυχείο, ταμίας σε κινηματογράφο, οδαλίσκη σε χαρέμι, τρωκτικό σε εργαστήριο ή συγγραφέας εσωτερικών μονολόγων» (σελ. 279).

Υπογραμμίζουμε το χιουμοριστικό εφέ δισημίας («συγγραφέας εσωτερικών μονολόγων»).

Σημειώνουμε τέλος ότι μάλλον δεν υπάρχουν άλλες λογοτεχνικές σελίδες στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία που να αναφέρονται στους μάρτυρες του Ιεχωβά (εδώ με το διάφανο καμουφλάρισμα των μαρτύρων του Θεού), και στο Σάι Μπάμπα με τους οπαδούς του.

Ο Σφακιανάκης απέδειξε με το έργο αυτό ότι είναι σε θέση να τιθαसेύσει τη δύσκολη φόρμα του μυθιστορήματος. Σε συνδυασμό με το καταλυτικό χιούμορ που τον διακρίνει πιστεύουμε ότι μπορεί να δώσει και άλλα μελλοντικά μπεστ σέλλερ.

<http://hdermi.blogspot.gr/2010/08/blog-post.html>